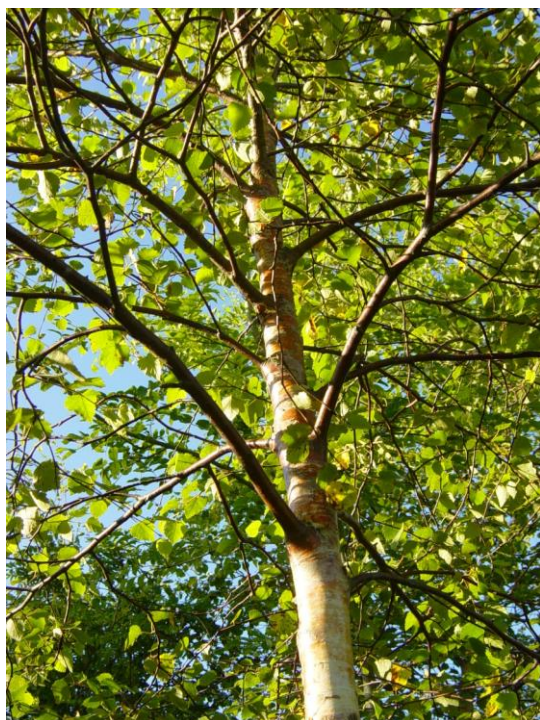

Cyngor Sir Caerfyrddin Cyfarwyddiaeth yr Amgylchedd

Strategaeth Rheoli Coed

Mae'r cynllun hwn wedi cael ei baratoi gan yr Uned Cadwraeth Cefn Gwlad o fewn Gwasanaethau Cynllunio, Adran yr Amgylchedd a Chyngor Sir Caerfyrddin.

Medi 2019

Mynegai

1.0 Cefndir

1.1 Gweledigaeth	4
1.2 Gwerth Coed.....	4
1.3 Y cyd-destun polisi a'r amcanion	5
1.4 Meysydd nad yw'r cynllun hwn yn ymdrin â hwy.....	6

2.0 Rheoli Coed

2.1 Cynllun Gweithredol Diogelwch Coed ar dir dan berchnogaeth Cyngor Sir Caerfyrddin ...	7
2.2 Canllawiau ar reoli coed dan berchnogaeth y Cyngor.....	11
2.3 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat	16
2.4 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat cyfagos i briffordd neu Hawl Tramwy Cyhoeddus.....	21
2.5 Gwybodaeth gyswllt.....	25

Atodiadau

1. Trosolwg Cyfreithiol	26
2. Gweithdrefn Tree Assured	27

Cefndir

Mae'r ddogfen hon wedi'i bwriadu i fod yn ganllaw i aelodau etholedig, cyflogeion y Cyngor, busnesau, y cyhoedd a phob sefydliad/parti â budd ar sut y gallant ddisgwyl i goed ar dir dan berchnogaeth y Cyngor Sir gael eu rheoli, a sut y gellid ymdrin â materion sy'n ymwneud â choed ar dir preifat.

1.1 Gweledigaeth

Er ein budd ni ac er budd cenedlaethau'r dyfodol mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn ceisio sicrhau y bydd coed yn parhau i harddu ein haneddiadau a'n cefn gwlad, ac i gael eu gwerthfawrogi a'u diogelu fel adnodd.

1.2 Gwerth coed

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn cydnabod gwerth ein coed ac yn deall eu bod yn darparu buddion cymdeithasol, amgylcheddol, iechyd ac economaidd:

1.2.1 Cymdeithasol

Mae coed yn darparu:-

- Ymdeimlad o le ac o gymuned
- Adnodd addysgol
- Diddordeb tymhorol, blodau a ffrwythau
- Dolen gyswllt ddiwylliannol a hanesyddol â'r gorffennol.

1.2.2 Amgylcheddol

- Mae coed yn amsugno ac yn storio nwyon tŷ gwydr sy'n helpu i frwydro yn erbyn newid hinsawdd
- Mae coed yn helpu i atal llifogydd lleol, trwy gynyddu amsugniad ac ymdreiddiad dŵr
- Gall coed helpu i leihau llygredd sŵn
- Mae coed yn cynyddu bioamrywiaeth ac yn darparu cynhaliaeth i fywyd gwyllt.

1.2.3 Iechyd

- Mae coed yn helpu i wella ansawdd aer
- Mae coed yn cael effaith gadarnhaol ar iechyd meddwl ac ymdeimlad o lesiant
- Mae coed yn darparu cysgod
- Gall coed mewn parciau a mannau agored eraill ddarparu lleoedd deniadol i gael ymarfer corff.

1.2.4 Economaidd

- Gall presenoldeb coed gynyddu gwerth eiddo
- Mae coed yn gwneud mannau'n fwy deniadol i brynwyr posibl
- Mae coed yn helpu i greu mannau croesawgar mewn canol trefi, gan annog pobl i ddefnyddio siopau a bwytai yn yr ardal
- Mae amgylchedd gwyrdd yn cyfrannu at amgylchedd gweithio gwell; mae gweithwyr sy'n gallu gweld coed yn teimlo'n hapusach ac yn perfformio'n well
- Gellir cyfrifo Gwerth Amwynder Gweledol coed mewn termau ariannol trwy system Helliwell.

1.3 Y cyd-destun polisi a'r amcanion

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn gyfrifol am filoedd o goed yn ein strydoedd, parciau, ysgolion, mannau agored a darnau o goetir. At hynny, ledled y sir mae nifer fawr o goed yn tyfu ar dir dan berchnogaeth breifat.

Lle mae'r Cyngor Sir yn berchen ar dir, mae arno gyfrifoldeb dan Ddeddfau Atebolrwydd Meddianwyr 1957 a 1984 a Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974 i reoli ei goed mewn

modd cyfrifol ac i leihau i'r eithaf neu atal perygl anaf i bobl neu ddifrod i eiddo. Felly mae'r holl goed ar dir dan berchnogaeth a rheolaeth y Cyngor yn cael eu harolygu'n rheolaidd i asesu eu cyflwr.

Mae goblygiadau arwyddocaol i swyddogion y Cyngor a chontractwyr hefyd mewn deddfwriaeth megis Deddf Priffyrdd 1980 a Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981. Mae'n bwysig felly bod gan y Cyngor bolisi clir ar waith ar gyfer ymdrin â choed a materion sy'n ymwneud â choed.

1.4 Meysydd nad yw'r cynllun hwn yn ymdrin â hwy

Mae coed mewn darnau o goetir yn codi materion gwahanol i goed ar strydoedd ac mewn parciau a mannau agored ac felly maent yn destun proses rheoli wahanol. Am y rheswm hwn mae darnau o goetir wedi cael eu heithrio o'r polisi hwn. (At ddibenion y ddogfen hon bernir bod coetiroedd yn fannau â chanopi coed di-dor ac ynddynt lawer o goed.) Lle bo coed unigol mewn coetiroedd yn gyfagos i eiddo bydd y canllawiau canlynol yn berthnasol.

2.0 Rheoli coed

2.1 Cynllun Gweithredol Diogelwch Coed ar dir dan berchnogaeth Cyngor Sir Caerfyrddin.

Beth yw diben y cynllun gweithredol?

Mae'r Cynllun Gweithredol Diogelwch Coed yn nodi sut y bydd coed ar safleoedd a reolir gan Gyngor Sir Caerfyrddin yn cael eu harolygu a'u rheoli mewn perthynas â'u diogelwch, er mwyn dangos bod Cyngor Sir Caerfyrddin yn rhoi sylw i'w gyfrifoldebau dan Ddeddfau Atebolrwydd Meddianwyr 1957 a 1984 a Deddf Iechyd a Diogelwch 1974. Gweler y Trosolwg Cyfreithiol yn Atodiad 1

Bydd gwaith rheoli er diogelwch coed yn mabwysiadu rhagdybiaeth o blaid cadw coed oni fydd problemau o ran diogelwch coed sy'n ei gwneud yn ofynnol naill ai cwmpo coeden neu wneud gwaith ar goeden i waredu namau mewn modd diogel, ac felly lleihau'r peryglon mae'r goeden yn eu hachosi.

Pam y mae angen Cynllun Gweithredol Diogelwch Coed?

Mae'r angen am gynllun cytunedig i reoli diogelwch coed yn ymwneud â dyletswydd gofal y Cyngor fel y'i mynegir gan Ddeddfau Atebolrwydd Meddianwyr 1957 a 1984. Mae Deddf

lechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974 hefyd yn gosod dyletswydd ar gyflogwyr i sicrhau, i'r graddau y bo'n ymarferol resymol, nad yw cyflogeion a'r cyhoedd mewn perygl. Gweler Atodiad 1.

Pwy y mae angen iddynt wybod am y cynllun gweithredol?

Y Prif Weithredwr, cyfarwyddwr pob adran sy'n rheoli tir â choed, Penaethiaid Gwasanaethau perthnasol a'r staff eraill sy'n ymwneud â rheoli safleoedd, ac yn benodol y person a enwir fel yr un â chyfrifoldeb am bob safle lle mae coed (fel arfer y Person sy'n Gyfrifol am y Safle).

Beth y mae'r cynllun yn ei olygu?

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu gweithdrefn diogelwch Tree Assured (TreeWorks (West Wales) Ltd 2014 (Gweler y siart lif yn Atodiad 2). Mae'r weithdrefn hon yn cynnwys defnyddio dull arolygu trylwyr sy'n nodi problemau o ran diogelwch coed ar safleoedd unigol, y gellir ei gymhwyso i bob safle â choed sy'n cael ei reoli gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Ar bob safle bydd pob coeden unigol yn cael ei hasesu'n weledol. Mae unrhyw goeden â nam gweladwy ar ei chyflwr a allai fod â goblygiadau o ran diogelwch coed, yn cynhyrchu cofnod yn y system cofnodi. Wedyn caiff y goeden honno rif, caiff ei phlotio ar system gwybodaeth ddaearyddol a chaiff y nam ei ddisgrifio, fel arfer â ffotograffau â nodiadau. Hefyd ystyrir lefel y risg a'r targedau tebygol pe bai'r goeden yn methu e.e. pe bai cangen yn cwmpo. Wedyn gwneir asesiad ynghylch a oes angen ymyriad e.e. torri cangen ac os oes, o fewn pa gyfnod o amser. Bydd yr arolwg hefyd yn nodi pa mor aml y dylid ailymweld â'r safle i wneud rhagor o arolygon, fel arfer pob 2-5 mlynedd, gan ddibynnu ar nodweddion y safle. Nid yw coed sydd heb namau'n cael eu cofnodi ar y system cofnodi.

Dylai pob safle dan reolaeth Cyngor Sir Caerfyrddin sydd â choed arno gael ei arolygu'n unol â'r weithdrefn hon. Bydd dewis safleoedd i'w harolygu yn cael ei flaenoriaethu yn ôl lefel y perygl y gallai'r coed ar y safle ei achosi i'r cyhoedd a chyflogeion Cyngor Sir Caerfyrddin. Y Person sy'n Gyfrifol am y Safle sy'n gyfrifol am sicrhau y caiff arolygon coed eu cyflawni'n brydlon yn yr holl eiddo perthnasol.

Pwy sy'n cyflawni'r arolygon a pha mor aml?

Dylai'r arolwg *Tree Assured* gael ei gyflawni gan bersonél â chymwysterau a/neu brofiad priodol; fel arfer bydd hyn yn gwneud hyfforddiant i Lefel 1 Archwilio Coed (neu uwch) yn ofynnol. Wedyn caiff yr arolwg Tree Assured ei gyflawni eto o fewn cyfnod cytunedig o amser a fydd yn adlewyrchu cyflwr y coed ar y safle a'r peryglon y gallai'r coed hyn eu hachosi. Fel arfer bydd hyn pob 1-4 blynedd ar safleoedd â choed aeddfed y mae'r cyhoedd/staff yn cael mynediad iddynt, ond gallai fod pob 5 mlynedd neu fwy ar safleoedd â choed anaeddfed neu lle bo mynediad cyfyngedig i'r cyhoedd a staff. Dylid rhoi gwybod am yr holl namau posibl a phroblemau eraill i archwiliwyr coed yn y Cyngor sydd â chymhwyster Lefel 2 neu uwch neu ymgynghorwyr allanol â chymwysterau addas ar fframwaith caffael gwaith coed y Cyngor, a fydd wedyn yn cynghori a oes angen rhagor o waith asesu neu gamau gweithredu. (Gweler isod ar gyfer Clefyd Coed Ynn).

Os na all y Person sy'n Gyfrifol am y Safle alw ar Archwiliwr Coed Lefel 1, mae cyfrifoldeb arno i gomisiynu arolwg Tree Assured gan ddefnyddio fframwaith caffael gwaith coed Cyngor Sir Caerfyrddin.

Rhwng yr arolygon Tree Assured hyn gall unrhyw un o swyddogion Cyngor Sir Caerfyrddin¹ roi gwybod am unrhyw namau a welant i archwilyr Lefel 2 fel uchod, a fydd yn cynghori a oes angen rhagor o waith asesu neu gamau gweithredu. Er enghraifft, ar ôl storm fawr dylai rheolwr safle, yn ddelfrydol â phrofiad Lefel 1, edrych ar yr holl goed ar safle a rhoi gwybod am unrhyw broblemau fel uchod.

Mae'n hanfodol bwysig bod pawb sy'n ymwneud â rheoli coed ar dir Cyngor Sir Caerfyrddin yn deall a mabwysiadu'r weithdrefn hon. Gweler hefyd Atodiad 2.

Cofnodi a gweithredu ar wybodaeth o arolygon

Mae pob archwiliad safle ffurfiol yn cynhyrchu adroddiad ysgrifenedig, gyda chynllun a ffotograffau. Caiff yr adroddiadau hyn eu cadw neu eu hanfon yn electronig at y person a enwir fel y sawl sy'n gyfrifol am bob safle. Mae'r adroddiadau'n cynnwys manylion y gwaith mae ei angen er mwyn i reolwr y safle ei drefnu.

Dylai'r adroddiadau ddefnyddio templed adroddiad Tree Assured. Dylai'r rhain i gyd gael eu lanlwytho i system Rheolwr Asedau gyda manylion y camau gweithredu mae eu hangen a dyddiad yr ymweliad archwilio nesaf. Y Person sy'n Gyfrifol am y Safle sy'n gyfrifol am sicrhau y caiff y camau gweithredu gofynnol eu cyflawni fel y nodir yn yr adroddiad ac y caiff archwiliadau eu cyflawni o fewn y cyfnod penodedig o amser.

Argyfyngau a chymorth y tu allan i oriau

Cynghorir y dylai Cyngor Sir Caerfyrddin allu cael cyngor ar goed 24/7 yn arbennig yn achos argyfyngau ac ar wyliau cyhoeddus. Ceir yn y Weithdrefn Rheoli Coed fanylion person cyswllt y tu allan i oriau, ac mae Swyddogion Priffyrdd yn ymdrin â phroblemau â choed y tu allan i oriau ar draws yr awdurdod. Gall Swyddogion Priffyrdd gysylltu â'r Swyddog Coedyddiaeth ar gyfer argyfyngau.

Hyfforddiant

Bydd angen i bawb sy'n ymwneud ag archwilio coed ar safleoedd dan berchnogaeth neu reolaeth Cyngor Sir Caerfyrddin fod wedi cael hyfforddiant priodol (gweler uchod). Dylai arolygon diogelwch coed Tree Assured gael eu cyflawni gan archwilyr Lefel 1 ac mae'n bosibl y bydd angen i reolwr safleoedd ofyn am hyfforddiant i ennill y cymhwyster hwn. Dylai archwilyr coed Lefel 1 allu cael hyfforddiant diweddar, fel arfer bob tair blynedd.

¹Yn ôl dogfen y Grŵp Cenedlaethol Diogelu Coed 'Common sense risk management of trees' gall archwiliadau ffurfiol (pan eir ar ymweliad penodol â'r goeden ac mai'r unig ddiben yw cyflawni archwiliad nad yw'n eilbeth i weithgareddau eraill) gael eu cyflawni gan 'People who do not necessarily have specific tree-related qualifications but do have a general knowledge of trees and the ability to recognise normal and abnormal appearance and growth for the locality. This includes an ability to recognise obviously visible signs of serious ill health or significant structural problems, such as substantial fractured branches or a rocking root plate which, were they to cause tree failure, could result in serious harm. They also need the ability to assess approximate tree height and falling distance from the tree to the area of use as well as when to request a detailed inspection.'

Clefyd Coed Ynn

Mae Clefyd Coed Ynn yn achosi risg i ddiogelwch coed yn Sir Gaerfyrddin a allai fod yn arwyddocaol iawn ond nad yw wedi'i feintioli eto. Bydd Polisi Clefyd Coed Ynn Cyngor Sir Gaerfyrddin yn nodi sut y bydd Cyngor Sir Gaerfyrddin yn ymdrin â Chlefyd Coed Ynn. Fodd bynnag, o safbwynt diogelwch coed dylid asesu ac ymdrin â choed ynn mae'r clefyd wedi effeithio arnynt yn yr un modd ag unrhyw goeden arall gan ddefnyddio gweithdrefn Tree Assured Cyngor Sir Gaerfyrddin. Ni ddylid cwmpo coed ynn dim ond oherwydd bod y clefyd arnynt ond dylid asesu'r risg y byddant yn methu o fewn y cyfnod archwilio a chan gyfeirio at y targedau tebygol a gwerthoedd eraill y goeden.

2.2 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth Cyngor Sir Caerfyrddin.

Bydd y Cyngor yn sicrhau y caiff yr holl waith ar goed ar dir dan reolaeth Cyngor Sir Caerfyrddin ei gyflawni yn unol â'r Safon Brydeinig berthnasol.

Ni chaniateir i drydydd partïon gael mynediad i dir dan berchnogaeth y Cyngor er mwyn cyflawni gwaith ar goed oni chânt eu hawdurdodi'n benodol i wneud hynny gan y Cyngor.

2.2.4 Canghennau sy'n gordyfu

Pan fo canghennau'n tyfu dros eiddo neu ddarn o dir sydd dan reolaeth y Cyngor, caiff asesiad gweledol ac asesiad risg eu cyflawni i ystyried pa mor ddiogel ydynt. Os yw canghennau sy'n gordyfu'n iach ac yn gadarn yn strwythurol, nid oes gofyniad cyfreithiol i'w torri, oni fônt yn niwsans cyfreithiol. Fodd bynnag, mae gofyniad statudol i Awdurdodau Lleol sicrhau y caiff y cliriadau uchder lleiaf canlynol eu cynnal uwchben troedffyrdd a ffyrdd cerbydau:

Troedffyrdd – 3.3 metr

Ffordd Gerbydau – 5.1 metr

Canllawiau

Os penderfynir, ar ôl archwiliad, nad yw'r gangen sy'n gordyfu'n achosi perygl neu niwsans cyfreithiol, mae gwaith trin coed yn annhebygol. Fodd bynnag, bydd pob achos yn cael ei asesu'n unigol a chaiff amgylchiadau lliniaru eu cymryd i ystyriaeth. Bydd yr awdurdod yn torri canghennau sy'n gordyfu o goed sy'n tyfu ar dir dan berchnogaeth neu reolaeth y Cyngor Sir, a phan ganfyddir bod y canghennau sy'n tyfu dros y briffordd islaw'r uchder lleiaf gofynnol ar gyfer cliriad.

2.2.5 Maint coed

Pan fo problem yn codi o ran coed mawr, caiff asesiad gweledol ac asesiad risg o'r coed eu cyflawni i ystyried pa mor ddiogel ydynt.

Canllawiau

Nid yw coed mawr yn beryglus o angenrheidrwydd. Os penderfynir, ar ôl archwiliad diogelwch, nad yw coeden fawr yn achosi perygl, mae'n annhebygol y bydd angen gwaith trin coed.

2.2.6 Rhwystro golau dydd

Mae penderfynu a yw coed ar eiddo cyfagos wedi effeithio ar hawl cyfreithiol i olau dydd yn fater cymhleth, ac fel arfer dim ond i olau mewn adeiladau yn hytrach nag mewn gerddi mae'n berthnasol.

Canllawiau

Ni chaiff unrhyw waith ei gyflawni ar goed ar dir dan berchnogaeth y Cyngor Sir lle bo honiad ynghylch hawl i olau oni fo hawliad cyfreithiol i wneud hynny.

2.2.7 Amharu ar geblau uwchben

Y cwmnïau cyfleustodau perthnasol sydd â'r cyfrifoldeb cyfreithiol am gynnal cliriad o gwmpas ceblau uwchben er mwyn darparu gwasanaeth di-dor i'w cwsmeriaid.

Canllawiau

Cysylltir â chwmnïau cyfleustodau mewn perthynas ag unrhyw bryderon ynghylch canghennau'n amharu ar eu ceblau.

Dylid disgwyl i gwmnïau cyfleustodau gyflawni gwaith yn unol â'r Safon Brydeinig berthnasol.

2.2.8 Amharu ar dderbyniad signal lloeren/teledu

Nid oes gofyniad cyfreithiol i docio neu gwympo coed iach er mwyn darparu gwell derbyniad signal lloeren/teledu.

Canllawiau

Ni fydd y Cyngor yn cyflawni gwaith trin coed lle bo honiad bod coed yn effeithio ar dderbyniad o'r fath.

2.2.9 Ymddygiad gwrthgymdeithasol

Cydnabyddir y gall coed, dan rai amgylchiadau, roi cysgod i unigolion/grwpiau sy'n achosi niwsans neu'n cyflawni gweithgareddau anghyfreithlon.

Canllawiau

Os caiff amgylchiadau o'r fath eu dwyn i sylw'r Swyddog Coedyddiaeth, rhoddir cyngor ar waith posibl y gellid ei gyflawni i goed i leihau'r problemau. Gallai'r gwaith hwn olygu gwella gwelededd teledu cylch cyfyng neu'r rheiny sy'n plismona'r mannau trwy sicrhau bod llai o ddail. Byddai'r gwaith hwn yn dibynnu ar argaeledd cyllid i'r gyfarwyddiaeth/is-adran berthnasol i gyflawni gwaith o'r fath.

2.2.10 Colli dail

Mae colli dail, dail sydd wedi syrthio a sudd coed yn broses naturiol ac nid oes gofyniad cyfreithiol i glirio dail sydd wedi syrthio o eiddo preifat.

Canllawiau

Ni fydd y Cyngor yn clirio dail na sudd coed o eiddo preifat. Fodd bynnag, lle y gallai problem ddifrifol godi o bosibl, e.e. rhwystro draeniau sy'n debygol o achosi difrod, efallai y caiff rhywfaint o waith trin coed ei gyflawni i helpu i leddfu'r broblem.

2.2.11 Systemau gwreiddiau'n tresmasu

Os bernir bod y goeden dan sylw yn iach ac yn ddiogel, nid oes gofyniad cyfreithiol i waredu gwreiddiau sy'n tresmasu, oni fo difrod yn cael ei wneud i eiddo cyfagos (mae hyn yn cynnwys strwythurau a thir agored). Y tîrfeddiannwr yr effeithir arno sydd â'r cyfrifoldeb am brofi bod difrod yn cael ei wneud, ac mae'n rhaid i bob penderfyniad fod wedi'i seilio ar dystiolaeth.

Canllawiau

Bydd pob achos yn cael ei werthuso yn ôl ei rinweddau ei hun. Ar ôl iddo gael ei awdurdodi gan y gyfarwyddiaeth berthnasol, bydd unrhyw waith y bernir bod ei angen yn cael ei gyflawni cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

2.2.12 Diogelu coed

Fel arfer ni fydd coed ar dir y Cyngor yn destun Gorchmynion Diogelu Coed gan na ddylai coed o'r fath fod dan fygythiad. Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd coed sy'n tyfu mewn Ardal Gadwraeth dan berchnogaeth neu reolaeth y Cyngor ac mewn achosion o'r fath mae'n rhaid dilyn y gweithdrefnau priodol.

Canllawiau

Bydd yr egwyddorion sy'n berthnasol i ddiogelu coed ar dir preifat yn berthnasol i goed ar dir dan berchnogaeth y Cyngor Sir lle bo cynigion datblygu. Ni fyddai gosod Gorchymyn Diogelu Coed ar goed ar dir dan berchnogaeth Cyngor Sir Caerfyrddin yn cael ei ystyried ond pe bai bygythiad amlwg i'r coed dan sylw. Rhaid hysbysu'r Swyddog Coedyddiaeth am unrhyw waith y cynigir ei wneud ar goed mewn Ardaloedd Cadwraeth.

2.2.13 Bioamrywiaeth

Mae yna ddeddfwriaeth ynghylch diogelu bywyd gwylt, y mae angen ei hystyried wrth gyflawni gwaith ar goed, megis:

- Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) – Yn diogelu adar gwylt, eu hwyau, eu cywion a'u nythod.

- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'u diwygiwyd). Mae'r rhain yn rhoi gwarchodaeth ychwanegol i ystlumod sy'n clwydo mewn coed ac i'w mannau clwydo.
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Canllawiau

Yn gyson â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, wrth arfer ei swyddogaethau bydd y Cyngor yn ceisio cynnal a gwella bioamrywiaeth a hybu cadernid ecosystemau. Bydd yn ystyried yn llawn effeithiau unrhyw waith angenrheidiol ar goed y bydd yn ei gyflawni ar fywyd gwyllt, ac yn sicrhau bod yr holl waith yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol. Caiff gwaith ei gyflawni mewn ffordd sy'n lleihau, i'r eithaf, unrhyw effaith niweidiol ar fywyd gwyllt. Lle bo angen gwaith ar frys ar sail iechyd a diogelwch, bydd y materion hyn yn cael eu hystyried a lle bo'n bosibl bydd mesurau'n cael eu mabwysiadu i ddiogelu bioamrywiaeth, ond diogelwch y cyhoedd fydd o'r pwys pennaf o hyd.

Gweler hefyd Nodiadau Cyngor Ecolegol Cyngor Sir Caerfyrddin:

1 – Adar sy'n nythu

9 – Ystlumod a choed

2.2.14 Canllawiau ar reoli coed cyfagos i'r briffordd ar dir dan berchnogaeth Cyngor Sir Caerfyrddin.

Er bod y rhan fwyaf o'r coed sy'n gyfagos i'n ffyrdd yn tyfu ar dir dan berchnogaeth breifat, mae yna achosion lle mae coed ar ochr ffyrdd dan berchnogaeth a rheolaeth y Cyngor Sir, yn aml lle mae'r tir wedi cael ei brynu ar gyfer gwaith adeiladu ffyrdd a thirweddau cysylltiedig. Mewn achosion o'r fath, bydd coed yn cael eu rheoli gyda diogelwch y cyhoedd a bioamrywiaeth mewn golwg. Mae'n bosibl y bydd y gwaith rheoli hefyd yn cynnwys teneuo planhigion mewn mannau a dirweddwyd ar ochrau ffyrdd er mwyn datblygu sefydlogrwydd y coed fydd yn cael eu tyfu nes eu bod yn aeddfed. Mae'r holl goed ar dir dan berchnogaeth y Cyngor i gael eu harchwilio'n rheolaidd i asesu eu cyflwr, yn gyson â Gweithdrefn Cynllun Gweithredol Diogelwch Coed y Cyngor (yr ymdrinnir â hi mewn dogfen ar wahân).

2.2.15 Rheoli perthi ar dir Cyngor Sir Caerfyrddin.

Mae perthi'n elfennau pwysig yn y dirwedd ac yn gynefinoedd gwerthfawr i fywyd gwyllt. Bydd gwaith rheoli perthi ar dir Cyngor Sir Caerfyrddin yn adlewyrchu'r priodweddau hyn. Bydd perthi wrth ochrau priffyrdd hefyd yn cael eu rheoli er mwyn sicrhau diogelwch y cyhoedd.

2.3 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat

2.3.1 Archwiliadau coed

Cyfrifoldeb y tirlfeddiannwr neu'r tenant yw'r holl goed ar dir dan berchnogaeth breifat.

Canllawiau

Mae'r holl dirfeddianwyr sy'n gwneud ymholiadau ynghylch diogelwch coed ar eu tir i gael eu cynghori i drefnu i'r coed hynny gael eu harchwilio o ran diogelwch gan arbenigwr cymwysedig ar goed. Nid yw'r Cyngor Sir yn cynnig y gwasanaeth hwn.

2.3.2 Coed marw, coed sy'n marw neu goed sy'n beryglus

Mae gofyniad cyfreithiol ar dirfeddianwyr i sicrhau bod coed ar eu tir yn cael eu cynnal yn unol â safon ddiogel. Mae gan Awdurdodau Lleol wahanol bwerau statudol i'w gorfodi i dorri coed peryglus.

Canllawiau

Dylid cynghori aelodau o'r cyhoedd sy'n pryderu am goed ar dir dan berchnogaeth breifat i gysylltu yn y lle cyntaf â'r perchennog a fydd yn gyfrifol am y coed hyn. Os nad yw hyn yn datrys y broblem gellir cysylltu â Swyddog Coedyddiaeth y Cyngor Sir i ofyn am gyngor. Gweler hefyd paragraff 2.3.8

2.3.3 Canghennau sy'n gordyfu

Os yw canghennau sy'n gordyfu'n iach ac yn gadarn yn strwythurol, nid oes gofyniad cyfreithiol i'w torri, oni fônt yn niwsans cyfreithiol. Fodd bynnag, mae gofyniad statudol i Awdurdodau Lleol sicrhau y caiff y cliriadau uchder lleiaf canlynol eu cynnal uwchben troedffyrdd a ffyrdd gerbydau:

Troedffyrdd – 3.3 metr

Ffordd Gerbydau – 5.1 metr

Canllawiau

Yn achos tyfiant sy'n tyfu dros eiddo cyfagos: Os yw canghennau'n tyfu dros eiddo cyfagos, y cyngor fydd i'r achwynydd siarad â'r tirfeddiannwr am eu pryderon. Os yw'r tirfeddiannwr yn gwrthod cydweithredu, mae gan yr achwynydd hawl i dorri'r canghennau yn ôl i'w derfyn yn unig. Er mwyn cydymffurfio â'r gyfraith dylai'r achwynydd gynnig y canghennau hyn yn ôl i'r tirfeddiannwr. Os nad yw'r tirfeddiannwr eisiau eu derbyn, y sawl sydd wedi eu torri sy'n gyfrifol am eu gwaredu yn y modd cywir.

Yn achos tyfiant sy'n tyfu dros y briffordd gyhoeddus: Y cyngor i dirfeddianwyr yw y dylid cynnal a chadw eu terfyn cyfagos i'r briffordd, trwy gadw'r canghennau i'r uchderau uchod. Os yw tirfeddiannwr yn peidio â gwneud hyn, bydd yr Awdurdod Lleol yn cyflwyno hysbysiad iddo dorri'r canghennau sy'n tramgwyddo. Ar ôl cyfnod rhesymol o amser, os nad yw'r gwaith wedi cael ei gyflawni, bydd yr Awdurdod yn bwrw ymlaen â'r gwaith ac yn codi ar y tirfeddiannwr am yr holl gostau yr eir iddynt.

2.3.4 Rhwystro golau dydd

Mae penderfynu a yw coed ar eiddo cyfagos wedi effeithio ar hawl cyfreithiol i olau dydd yn fater cymhleth, ac fel arfer dim ond i olau mewn adeiladau yn hytrach nag mewn gerddi mae'n berthnasol.

Canllawiau

Rhoddir cyngor y dylai'r person sy'n holi siarad â'r tîrfeddiannwr yn uniongyrchol. Ni fydd yr awdurdod yn ymwneud â materion o'r fath.

2.3.5 Amharu ar dderbyniad signal lloeren/teledu

Nid oes gofyniad cyfreithiol i docio neu gwynpo coed iach er mwyn darparu gwell derbyniad signal lloeren/teledu.

Canllawiau

Rhoddir cyngor y dylai'r person sy'n holi siarad â'r tîrfeddiannwr yn uniongyrchol. Ni fydd yr awdurdod yn ymwneud â materion o'r fath.

2.3.6 Amharu ar geblau uwchben

Y cwmnïau cyfleustodau perthnasol sydd â'r cyfrifoldeb cyfreithiol am gynnal cliriad o gwmpas ceblau uwchben er mwyn darparu gwasanaeth di-dor i'w cwsmeriaid.

Canllawiau

Nid oes gan yr Awdurdod Lleol bwerau cyfreithiol i ymwneud â hyn a dim ond cynnig y cyngor hwn y bydd yn ei wneud. Rhaid i'r sawl sy'n codi unrhyw bryderon ynghylch canghennau'n amharu ar geblau cyfleustodau gysylltu â'r cwmnïau cyfleustodau'n uniongyrchol.

Dylid disgwyl i gwmnïau cyfleustodau gyflawni gwaith yn unol â'r Safon Brydeinig berthnasol.

2.3.7 Colli dail

Mae colli dail a dail sydd wedi syrthio yn broses naturiol ac nid oes gofyniad cyfreithiol i glirio dail sydd wedi syrthio o eiddo preifat.

Canllawiau

Ni fydd y Cyngor yn clirio dail o eiddo preifat. Fodd bynnag, os oes pryderon bod dail sy'n syrthio o dir preifat yn achosi difrod i eiddo rhywun, caiff ei gynghori i siarad â'r tîrfeddiannwr a phe bai hynny'n methu i ymgynghori wedyn â'i gyfreithiwr. Ni fydd y Cyngor yn ymwneud â materion o'r fath.

2.3.8 Systemau gwreiddiau'n tresmasu

Os bernir bod y goeden dan sylw yn iach ac yn ddiogel, nid oes gofyniad cyfreithiol i waredu gwreiddiau sy'n tresmasu, oni fo difrod yn cael ei wneud i eiddo cyfagos. Y tîrfeddiannwr yr effeithir arno sydd â'r cyfrifoldeb am brofi bod difrod yn cael ei wneud.

Canllawiau

Lle'r sawl sy'n honni bod difrod i'w eiddo yw siarad â'r tirfeddiannwr. Pe bai hynny'n methu bydd angen iddo gael adroddiad peiriannydd i brofi bod y goeden yn achosi'r difrod. Os nad yw'r tirfeddiannwr yn cymryd unrhyw gamau ar ôl i'r adroddiad gael ei lunio, dylid ystyried cael cyngor cyfreithiol gan gyfreithiwr. Ni fydd y Cyngor yn ymwneud â materion o'r fath oni fo'r goeden dan sylw yn destun Gorchymyn Diogelu Coed neu mewn Ardal Gadwraeth.

2.3.9 Diogelu coed

Mae gan yr awdurdod bwerau cyfreithiol i ddiogelu coed ar dir preifat rhag difrod gan drydydd partïon, a allai gynnwys tirfeddianwyr, datblygwyr neu breswylwyr.

Canllawiau

Cyn cyflawni neu awdurdodi unrhyw waith ar unrhyw goeden, mae cyfrifoldeb cyfreithiol ar bob tirfeddiannwr i wirio nad yw'r goeden yn destun Gorchymyn Diogelu Coed ac nad yw'n tyfu mewn Ardal Gadwraeth. Os oes Gorchymyn Diogelu Coed yn bodoli neu os yw'r goeden mewn Ardal Gadwraeth, rhaid gofyn am ganiatâd yr Awdurdod Lleol cyn i unrhyw waith gael ei gyflawni. Mae hyn yn golygu bod angen cyflwyno cais i'r Adran Gynllunio, a gellir dod o hyd i ffurflenni cais ar y dudalen we ganlynol:

<https://www.sirgar.llyw.cymru/cartref/qwasanaethaur-cynqor/cynllunio/>

Os yw nifer o goed i gael eu cwmpo, mae'n bosibl y bydd angen Trwydded Cwmpo Coed a ddyroddir gan Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd.

2.3.10 Bioamrywiaeth

Mae yna ddeddfwriaeth ynghylch diogelu bywyd gwyllt, y mae angen ei hystyried wrth gyflawni gwaith ar goed, megis:

- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) – Yn diogelu adar gwyllt, eu hwyau, eu cywion a'u nythod.
- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (fel y'u diwygiwyd). Mae'r rhain yn rhoi gwarchodaeth ychwanegol i ystlumod sy'n clwydo mewn coed ac i'w mannau clwydo.

Canllawiau

Gellir gofyn am ragor o gyngor ynghylch materion cysylltiedig â'r pwnc hwn oddi wrth yr Adain Cadwraeth Cefn Gwlad o fewn y Gwasanaethau Cynllunio.

2.3.11 Rheoli perthi

Mae perthi'n elfennau pwysig yn y dirwedd ac yn gynefinoedd gwerthfawr i fywyd gwyllt. Dylai gwaith rheoli perthi ar dir dan berchnogaeth breifat adlewyrchu'r priodweddau hyn. Rhaid i berthi wrth ochrau priffyrdd hefyd gael eu rheoli er sicrhau diogelwch y cyhoedd. Lle bo perthi wedi gordyfu'n effeithio ar ddiogelwch ar briffyrdd mae darpariaethau yn Neddf Priffyrdd 1980 yn galluogi Cyngor Sir Caerfyrddin i ofyn am i goed a pherthi sy'n gordyfu gael eu torri'n ôl, gweler adran 2.3.1 isod.

2.3.12 Perthi uchel

Mae yna ddeddfwriaeth ynghylch perthi uchel sy'n tyfu ar dir sy'n effeithio ar eiddo cyfagos.

Canllawiau

Gellir gofyn am gyngor ynghylch materion o'r fath oddi wrth yr Adain Gorfodi o fewn Gwasanaethau Cynllunio.

2.4 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat cyfagos i briffordd gyhoeddus neu hawl tramwy cyhoeddus

Mae coed ar ochrau ffyrdd yn chwarae rhan bwysig wrth greu amgylchedd deniadol yn Sir Gaerfyrddin. Cânt eu gwerthfawrogi'n fawr am yr ecoleg maent yn ei chynnal, am eu lle yn ein hanes lleol ac am yr amwynder a'r dirwedd maent yn eu darparu. Gallant hefyd helpu i leihau llygredd aer a sŵn, gwrthbwysu newid hinsawdd a darparu cysgod. Fodd bynnag, gall coed peryglus, canghennau isel neu lystyfiant sydd wedi gordyfu ar bwys ffyrdd achosi damweiniau.

Mae llawer o berthi a choed yn tyfu ar ymylon y briffordd gyhoeddus ac yn nodi ei therfyn ag eiddo preifat. Mewn achosion o'r fath cyfrifoldeb y perchennog neu feddiannwr tir preifat cyfagos yw eu cynnal a'u cadw'n briodol. Mae hyn hefyd yn wir am goed sy'n tyfu dros y briffordd gyhoeddus neu'r rheiny a allai gwmpo arni. Yn yr un modd mae perchnogion tir preifat yn gyfrifol am ddiogelwch coed cyfagos i Hawliau Tramwy Cyhoeddus.

I gael manylion Hawliau Tramwy Cyhoeddus cysylltwch ag **Uned Cefn Gwlad – Hamdden a Mynediad** y Cyngor:

prow@sirgar.gov.uk

ffôn 01554 742216.

2.4.1 Gofynion cyfreithiol o ran cynnal a chadw

Mae Deddf Priffyrdd 1980 (Adran 154) yn rhoi pwerau i Gyngor Sir Caerfyrddin, fel yr Awdurdod Priffyrdd, i warchod diogelwch defnyddwyr y briffordd gyhoeddus trwy sicrhau bod perchnogion a deiliaid tir â choed ar bwys y briffordd gyhoeddus yn cyflawni eu dyletswyddau cyfreithiol mewn perthynas â pherthi a choed ar ochrau'r ffordd. Bydd yr Awdurdod Priffyrdd yn ysgrifennu at berchnogion coed a pherthi lle bernir bod yna broblemau o ran diogelwch neu lle bônt yn achosi problemau i ddefnyddwyr y ffordd, a gofyn iddynt gwmpo'r coed hyn neu gyflawni triniaeth briodol ar y coed.

Mae pedwar cam i'r broses lawn:

- mae'r hysbysiad/llythyr cyntaf yn codi'r pryder;
- mae'r ail lythyr yn gweithredu fel nodyn atgoffa a hawl i apelio yn erbyn yr hysbysiad;
- mae'r trydydd llythyr yn esbonio y bydd y Cyngor yn mynd ar y tir i gyflawni'r gwaith angenrheidiol; ac
- mae'r pedwerydd llythyr yn mynd gydag anfoneb y Cyngor am y gwaith sydd wedi cael ei gyflawni i unioni'r broblem. Os bydd y tîrfeiddiannwr yn peidio â thalu hon, codir pridiant tir ar yr eiddo.

Caiff yr hysbysiadau/llythyrau hyn ynghylch coed a pherthi eu hanfon drwy gydol y flwyddyn er mwyn sicrhau y caiff diogelwch y cyhoedd ei gynnal bob amser. Mae mesurau tebyg yn berthnasol i goed ar dir preifat ar bwys hawliau tramwy cyhoeddus.

Mae Gwasanaeth Parcmyn y Cyngor (sy'n cynnwys archwilwyr coed Lefel 1) yn gyfrifol am gynnal a chadw hawliau tramwy cyhoeddus, a lle caiff coeden beryglu ei chanfod rhoddir gwybod i'r tîrfeiddiannwr, ond nid yw'r gwasanaeth yn gyfrifol am arolygu'r coed hyn i ystyried pa mor ddiogel ydynt. Cyfrifoldeb y perchennog tir preifat yw hyn o hyd.

Os yw'r Gwasanaeth Parcmyn yn canfod coeden beryglus, bydd hyn yn cael ei drafod gyda'r tîrfeiddiannwr ac os oes angen bydd y Cyngor yn dilyn y weithdrefn a nodir yn y rhestr uchod.

Ceir enghreifftiau o'r llythyrau a ddefnyddir at y diben hwn yn Atodiadau I a II.

2.4.2 Mae'n ofynnol i berchnogion a deiliaid tir preifat:

- Docio perthi a choed i sicrhau nad yw'r tyfiant yn cuddio gwelededd arwyddion ffyrdd
- Tocio perthi cyfagos i'r briffordd gyhoeddus er mwyn cynnal gwelededd defnyddwyr ffyrdd, yn arbennig wrth gyffyrdd ac ar y tu mewn i droeon
- Tocio unrhyw berth sy'n ffinio'n uniongyrchol ar briffordd gyhoeddus neu hawl tramwy cyhoeddus (gan gynnwys troedffordd a llwybr beiciau) fel nad yw'r tyfiant yn rhwystro mynediad nac yn effeithio ar ddiogelwch defnyddwyr y briffordd gyhoeddus, gan gynnwys beicwyr a cherddwyr

- Gwaredu coed mawr neu sy'n pydru a thyfiant arall a allai gwympto ar draws y briffordd gyhoeddus
- Gwaredu canghennau a thyfiant arall a allai rwystro mynediad cerbydau ag ochrau uchel neu rwystro'r golau o lamp gyhoeddus (golau stryd)
- Sicrhau ei fod yn gadael y briffordd gyhoeddus (gan gynnwys y droedffordd a nodweddion draenio sy'n cyd-fynd â'r briffordd gyhoeddus honno) heb unrhyw falurion o'r gwaith torri (Adran 148, Deddf Priffyrdd 1980)

2.4.4 Pwy sy'n cyflawni'r gwaith?

Dan y Ddeddf Atebolrwydd Meddianwyr, mae ar berchnogion coed a pherthi “ddyletswydd gofal” i sicrhau bod eu coed a’u perthi mewn cyflwr diogel ac i atal neu leihau i’r eithaf unrhyw risg i drydydd parti.

2.4.5 Beth os bydd y perchennog/deiliaid tir yn peidio â chyflawni'r gwaith?

Os yw tyfiant ar hyd troedffordd neu ffordd gerbydau gyhoeddus yn mynd yn broblem, mae'n bosibl y bydd Cyngor Sir Caerfyrddin yn anfon hysbysiad at y perchennog/preswylydd yn ei gwneud yn ofynnol cwblhau'r gwaith cyn pen cyfnod penodol o amser. Os na chaiff y gwaith a nodir ei gyflawni, mae'n bosibl y bydd y Cyngor yn cyflawni'r gwaith ac yn hawlio'n ôl unrhyw gostau yr eir iddynt. Bydd y Cyngor yn gwneud y gwaith angenrheidiol i gael gwared ar y perygl, ond ni fydd yn gyfrifol am glirio unrhyw bren ac ati y gellir ei adael yn ddiogel ar dir preifat.

2.4.6 Amseru'r gwaith

Gall cynnal a chadw coed a pherthi gymryd llawer o amser a chan ddibynnu ar y gwaith mae ei angen, mae'n bosibl y byddai angen cymorth proffesiynol. Am resymau iechyd a diogelwch gallai coed a pherthi gael eu cynnal a'u cadw drwy gydol y flwyddyn. Fodd bynnag, os nad yw diogelwch defnyddwyr y ffordd gyhoeddus a cherddwyr yn cael ei beryglu, argymhellir i berchnogion/deiliaid wneud gwaith tocio rhwng mis Rhagfyr a mis Chwefror am y rhesymau canlynol:

- I sicrhau bod aeron a chnau ar gael i fywyd gwyllt yn rhan gyntaf y gaeaf.
- I leihau tebygolrwydd tarfu ar adar sy'n nythu. Rhoddir gwarchodaeth gyfreithiol i bob aderyn sy'n nythu a rhywogaethau eraill megis ystlumod a phathewod dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

2.4.7 Rheoli traffig / Arwyddion ac Iechyd a Diogelwch

Rhaid i waith ar goed a pherthi beidio â pheryglu diogelwch gweithwyr a defnyddwyr y ffordd gyhoeddus a lle bo angen dylid defnyddio arwyddion traffig a dulliau rheoli traffig priodol. Fe'ch cynghorir yn gryf i ymgynghori â'ch awdurdod priffyrdd lleol a chael gwybod pa ddulliau rheoli traffig mae eu hangen.

2.4.8 Canllawiau ar reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat

Mae'r cyfrifoldeb am reoli coed ar dir dan berchnogaeth breifat ar berchennog y tir bob amser.

2.5 Gwybodaeth gyswllt

Ar gyfer safleoedd dan berchnogaeth a rheolaeth Cyngor Sir Caerfyrddin dylech gysylltu â'r swyddog cyfrifol dynodedig ar gyfer y safle dan sylw. Gall y manylion hyn gael eu darparu gan Ganolfannau Gwasanaeth Cwsmeriaid y Cyngor; cysylltwch â'r prif switsfwrdd ar 01267 234567. Ar gyfer argyfyngau y tu allan i oriau cysylltwch â'r Llinell Gofal ar 01558 824283

I gael trafodaeth â Swyddog Coedyddiaeth y Cyngor yn ystod oriau swyddfa, o ddydd Llun i ddydd Iau, cysylltwch â:

Stephen Edwards
Swyddog Coedyddiaeth
Adain Cadwraeth Cefn Gwlad, Is-adran Gynllunio
Cyngor Sir Caerfyrddin
3 Heol Spilman
Caerfyrddin
SA31 1JY

Ffôn 01267 228689

StEdwards@sirgar.gov.uk

Atodiad 1 Trosolwg Cyfreithiol

Atebolrwydd Sifil Esgeulustod: Dyletswydd i gymryd gofal rhesymol dros ddiogelwch y rheiny (sef unrhyw berson y gellir ei ragweld yn rhesymol) a all ddod yn agos at goeden. Y safon gofal a ddefnyddir at ddibenion meincnodi yw gofal “tirfeddiannwr rhesymol a darbodus”.

Atebolrwydd Meddianwyr Mae'r Deddfau Atebolrwydd Meddianwyr yn darparu bod rhwymedigaeth ar feddiannwr sydd â rheolaeth dros safleoedd i gymryd gofal rhesymol fel y bydd naill ai'r ymwelydd (dan Ddeddf 1957) neu dresmaswr (dan Ddeddf 1984) yn rhesymol ddiogel. Mae safon gofal uwch i ymwelydd nag i dresmaswr. Mae dyletswydd gofal fwy byth i blentyn ac mae'n rhaid i feddianwyr ddisgwyl i blant ymddwyn â llai o ofal nag oedolion ac, er enghraifft, iddynt ddringo'r coed.

Atebolrwydd Troseddol Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974: Mae hon yn gosod dyletswydd ar gyflogwyr i sicrhau, i'r graddau y bo'n rhesymol ymarferol, nad achosir perygl i gyflogeion a'r cyhoedd (a phobl eraill megis pobl hunangyflogedig).

Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999: Mae Rheoliad 3 yn ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr a phobl hunangyflogedig gyflawni asesiadau risg addas a digonol ynghylch iechyd a diogelwch. Gall torri'r Ddeddf neu'r Rheoliadau arwain at erlyniad troseddol yn erbyn y cyflogwr.

(Wedi'i gyfieithu o'r testun ar <http://www.birketts.co.uk/resources/legal-updates/1358/trees-what-is-your-general-duty-of-care/> 07

Atodiad 2 – Gweithdrefn a chynllun gweithredol Tree Assured (TreeWorks (West Wales) Ltd 2014)

